

Οἱ ἄνδρες οὗτοι, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, οἷον ὁ σοφὸς Ἀδαμάντιος ὁ Κοραΐης, ὁ Κούμας, ὁ Βάμβας καὶ λοιποὶ, ὡς τηλαυγεῖς ἀστῆρες εἰς τὸν ἀγλυῶδη τῆς Ἑλλάδος οὐρανὸν ἀνέτελλον, ὡς ἱρις ἐν μέσῳ καταγιγίδος, ὡς χεὶρ σωτικῆ ἐν στιγμῇ θανάτου. Ἀνέτειλαν καὶ τὰ συσσωρευμένα νέφη διελύθησαν, καὶ φωναὶ ἀγαλλιᾶσεως ἐκ τοῦ ἔρκους τῶν ὀδόντων τοῦ Ἑλληνοῦ ἐξῆλθον· ἀνέτειλαν, καὶ νέον φῶς ἐπεχύθη, καὶ πρὸς αὐτοὺς, ὡς εἰς τηλαυγεῖς φάρους, ἐστράφη πᾶσα διάνοια ποθοῦσα τὴν τῶν πατρῶων γραμμάτων ἀναγέννησιν. Ἐὰν οἱ ἄνδρες οὗτοι δὲν ὑπῆρχον, ἵνα φωτίσωσι τὴν Ἑλλάδα, ἴσως ἢ δυστυχῆς τοῦ Περικλέους πατρὶς θὰ εὕρισκτο εἰσέτι ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαθείας.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἑλληνισμὸς ὀφείλει τοιαύτας καὶ τηλικαύτας χάριτας εἰς τὰς σχολὰς ταύτας τὰς ἐκθρεψάσας καὶ ἀναδειξάσας τοὺς ἄνδρας τούτους, οὐχ' ἤττον ὀφείλει ἐγνωμοσύνην καὶ σεβασμὸν εἰς ἑτέραν σχολὴν, ἐπίσης ἀρχαίαν, ἐπίσης ἐνδοξὸν, ἐπίσης ὠφελήσασαν τὴν Ἑλλάδα· Ἡ σχολὴ αὕτη εἶναι ἡ ἐν Βυζαντίῳ Πατριαρχικὴ Σχολή· τῆς σχολῆς ταύτης τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1849 ἐπιχειροῦμεν νὰ ἐκθέσωμεν, τὰς περὶ ταύτης πληροφορίας ἀρῶμενοι ἐκ διαφόρων πηγῶν.

Ἡ σχολὴ αὕτη ἡ οὐδέποτε σχεδὸν ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐκλείψασα, συνεστήθη τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Πατριάρχου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχου τῶν Ἑλλήνων, ὅστις τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ζῆλον ἕνεκα τῶν καταδυναστεύσεων καὶ κακουχιῶν μαρναθέντα ἠθέλησε νὰ ἐπαναφέρῃ, καὶ πρὸς τοῦτο προσεκάλεσε διδάσκαλον τῆς σχολῆς Ματθαῖον τὸν Καμαριώτην ἐκ Θεσσαλονίκης, ἄνδρα εὐδόκιμον εἰς τοὺς λόγους καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ, ἰδίως δὲ συγγράψαντα συγγράμματα οὐκ ὀλίγα περὶ φιλοσοφίας καὶ ῥητορικῆς καὶ ἐπιστολῆν